

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розкрито й науково обґрунтовано теоретичні засади процесу цифрової трансформації закладів вищої освіти в умовах діджиталізації суспільства, що полягає в переорієнтації сучасного педагога на глибоке усвідомлення ним нових, конкурентно орієнтованих вимог до його професійної діяльності: готовності до максимального використання цифрових інструментів, які підвищують ефективність освітнього процесу; впровадження дистанційних освітніх інновацій на основі нових можливостей цифрових технологій; опанування нових методів викладання; створення діджитал-простору – середовища з потужним потенціалом забезпечення освітньої діяльності особистості. Розвиток цифрової грамотності населення держави визначено як одне із пріоритетних завдань на шляху до прискореного розвитку цифрової економіки, а цифрову компетентність – одну із ключових, необхідних кожній сучасній людині для успішного конкурентоздатного життєтворення й самореалізації в цифровому соціумі. Одним із викликів діджиталізованого суспільства є готовність сучасного вчителя до цифрової трансформації освітнього процесу, успішно й системно застосовуючи високотехнологічні досягнення у професійній діяльності.

Доведено, що інформаційно-комунікаційні технології спрямовані на розвиток та вдосконалення компетентностей майбутніх педагогів, надаючи їм конкурентних переваг: швидкості, тобто динамізму пізнавальної діяльності, мотивації (заохочення здобувачів вищої педагогічної освіти до самостійного пізнання нового), доступності інформації, що сприяє опануванню процесу навчання, міждисциплінарного контенту.

Визначено, що успішне формування цифрової компетентності майбутніх учителів може бути ефективним за реалізації організаційно-педагогічних умов, зокрема: сукупність стійких мотивів у майбутніх учителів, що виражають спрямованість особистості до опанування цифрової компетентності; проєктування цифрового освітнього середовища через впровадження ІКТ, спрямованого на успішне розв'язання професійних ситуацій і завдань із високою продуктивністю; організація оптимальної комунікативної взаємодії усіх учасників освітнього процесу на суб'єкт-суб'єктних засадах у діджитал-просторі.

Ключові слова: цифрова трансформація, діджиталізація, цифрова компетентність, майбутні вчителі, діджиталізоване суспільство.

В умовах європейської інтеграції України діджиталізація стала тією рушійною силою, тим пусковим механізмом, що зумовив системні трансформаційні зміни абсолютно в усіх сферах суспільного життя. Зрозуміло, що освіта як один із видів суспільно організованої людської діяльності, також не може залишитись осторонь цього процесу. Тому особливого значення набуває питання переорієнтації сучасного педагога на глибоке усвідомлення ним нових, конкурентно орієнтованих вимог до його професійної діяльності: готовності до цифрової трансформації освітнього процесу, здатності ефективно використовувати інфокомунікаційні технології, реалізації концепції випереджальної освіти, впровадження перспективних передових технологій, спрямованих на розкриття творчого потенціалу особистості, створення інтерактивного цифрового інформаційного простору тощо.

Актуальність порушеної проблеми зумовлена пріоритетністю невідкладного завдання переходу від традиційної освіти до цифрової, передбачаючи цифрову трансформацію вищої освіти з побудовою принципово нового формату освітнього середовища. Нині, як ніколи, для професійного зростання фахівців освіти актуальним є формування цифрових навичок та розвиток умінь використовувати їх у професійній діяльності, розвиток навичок “soft skills” на цифровому проєктно орієнтованому базисі, що сприятиме побудові діалогу, співпраці між усіма учасниками освітнього процесу під час виконання творчих завдань, здійснюючи пошук рішень у проблемних ситуаціях та набуваючи навичок аналітичного й критичного мислення.

Отже, стає зрозумілим, що перехід до інформаційного суспільства зумовлює якісні зміни в системі освіти, а феномен інформаційно-комунікаційних технологій є фундаментальною вимогою і викликом сьогодення, прискорюючи впровадження технологій у вищій школі, рівень розвитку цифрової грамотності як викладачів, так і здобувачів вищої освіти відповідно до Рамки цифрових компетентностей для громадян. З огляду на це успішна фахова діяльність сучасного педагога вимагає сформованості високого рівня його професійної компетентності. Серед ключових компетентностей, якими мають оволодіти майбутні вчителі в умовах сьогодення, цифрова має пріоритетне значення.

Низка державних нормативно-правових документів підтверджує вектор інформаційної спрямованості освітнього процесу, зокрема: закони України “Про освіту” (2017), “Про повну загальну середню освіту” (2020), “Про вищу освіту” (2014), Концепція розвитку цифрових компетентностей до 2025 року (2021), Рамка цифрових компетентностей для громадян (2021), які окреслюють виклики сьогодення стосовно розвитку цифрових компетентностей, визначаючи шляхи їх подолання й очікувані результати від її впровадження; закладають підґрунтя для створення національної стратегії та стратегічного плану дій щодо розвитку цифрових компетентностей у суспільстві.

Грунтовною основою дослідження є наукові доробки, в яких презентовано:

- концепції розвитку інформаційного суспільства, що аргументують соціально-культурну сутність інформатизації та її вплив на систему освіти (В. Биков, А. Гуржій, М. Дагман, М. Кириченко, В. Кремень, Ю. Максименко, Л. Мастерман, В. Олійник);
- теоретичні обґрунтування і методичні розробки для реалізації інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України (В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, Ю. Жук, М. Лещенко, С. Литвинова, О. Овчарук, В. Олійник, Л. Панченко, О. Пехота, О. Співаковський, О. Спирін, М. Шишкіна);
- проблеми діджиталізації освітнього процесу (І. Варжанський, Г. Жосан, В. Залізко, А. Малахов, Н. Тимошенко, В. Тогобицька);
- теорії розвитку цифрової грамотності педагогів (І. Воронікова, П. Габовський, Г. Дегтярьова, О. Захар, С. Литвинова, Н. Морзе, Л. Чернікова);
- питання формування інформаційної компетентності особистості (Н. Баловсяк, І. Кисла, Н. Меджибовська, Л. Петухова, П. Рейман, О. Спирін, Л. Шевчук, О. Яскевич);
- наукові засади професійної підготовки майбутніх учителів (В. Андрущенко, І. Бех, С. Гончаренко, М. Гриньова, І. Зязюн, І. Коцан, В. Кремень, Н. Ничкало, І. Підласий, О. Пехота, О. Савченко, Л. Хомич).

Отже, аналіз недоліків у процесі формування цифрової компетентності майбутніх учителів, соціальна значущість та актуальність порушеної проблеми, незначний рівень її розроблення й наукового обґрунтування зумовили вибір теми наукового дослідження.

Мета статті – розкрити теоретичні засади процесу цифрової трансформації закладів вищої освіти в умовах діджиталізації суспільства; визначити й науково обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування цифрової компетентності майбутніх педагогів.

В умовах сьогоденних реалій політику України до 2025 року спрямовано на визначення й реалізацію нових довгострокових цілей, що сприяють сталому розвитку країни, а також забезпеченню стійкої цифрової трансформації.

Серед найбільш важливих досягнень у сфері цифрового розвитку експерти називають появу Міністерства цифрової трансформації України, створення та підвищення законотворчої активності Комітету цифрової трансформації України, запуск порталу державних послуг та мобільного застосунку “Дія”, збільшення кількості електронних публічних послуг, розвиток сфери електронних комунікацій та вдосконалення системи надання електронних довірчих онлайн, збільшення кількості ініціатив у сфері цифрової освіти, розробка стратегії (“дорожньої карти”) інтеграції України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу [1].

Слід підкреслити, що Україна схарактеризувала цифрову трансформацію як пріоритетну політику, визнаючи її майбутнім “драйвером” державної економіки. Так, до вагомих досягнень у сфері розвитку електронних навичок (e-Skills) належить запуск освітньої онлайн платформи “Дія. Цифрова освіта”; випуск освітніх серіалів із розвитку цифрових навичок, просування ініціативи “Дія City”, впровадження послуги “єМалятко”, започаткування традиції проведення мультистейкхолдерних консультацій для прийняття рішень із залученням громадськості та бізнесу, сприяння розвитку сфери застосування штучного інтелекту та ін.

Зазначимо, що до початку 2018 р. конструкт “цифрові навички та компетентності” взагалі не згадувався в офіційно прийнятих нормативно-правових актах в Україні. Певний прорив у цьому контексті відбувся після затвердження Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, яка окреслила більш конкретні кроки в напрямі розбудови системи для підвищення цифрової грамотності населення України, зокрема: 1) внесення змін до реєстру професій та розроблення програми впровадження цифрових спеціальностей у відповідні учбові програми профільних навчальних закладів; 2) розроблення проєкту акта щодо розвитку цифрових навичок громадян та модернізації систем дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), вищої освіти та освіти дорослих, у тому числі з урахуванням моделей державно-приватного партнерства та створення відповідних стимулів для розвитку неформальної освіти [2].

Отже, розвиток цифрової грамотності населення держави визначено одним із пріоритетних завдань на шляху до прискореного розвитку цифрової економіки, а цифрову компетентність – однією з ключових, необхідних кожній сучасній людині для успішного конкурентоздатного життєтворення й самореалізації в цифровому соціумі.

Стає зрозумілим, що одним із викликів діджиталізованого суспільства є готовність сучасного вчителя до цифрової трансформації освітнього процесу, успішно й системно застосовуючи високотехнологічні досягнення у професійній діяльності.

Квінтесенцією переформатування/трансформації всіх сфер діяльності для суспільства України стала пандемія COVID-19. Так, за даними ООН, вона створила найбільший зрив освітніх систем за всю історію, торкнувшись майже 1,6 мільярда учнів у понад 190 країнах та на всіх континентах. Закриття шкіл та інших навчальних приміщень вплинуло на 94 % світової студентської спільноти, до 99 % у країнах із низьким та середнім рівнем статків населення [3, с. 2].

Саме в цей період світова спільнота розпочала спроби активного пошуку шляхів подолання цієї кризи, яка набула не тільки національного, але й міжнародного значення. Відповідно, було розпочато масштабні перетворення з формулюванням нових вимог до навчального процесу закладів дошкільної, загальної середньої

та вищої освіти абсолютно нового зразка з урахуванням трансформації освітнього середовища відповідно до особливостей технологічних засобів і можливостей людини, яка використовує їх. Загалом дослідники питань упровадження ІКТ акцентують на сучасному рівні освіти Digital Learning 2.0, в межах якого нові технології та гейміфікація надають змогу забезпечити суттєве підвищення якості освіти.

Як зазначає колектив авторів монографії “Теоретико-методологічні засади інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України”, інформатизація освіти, широке використання в ній інформаційно-комунікаційних технологій, особливо адаптивних, що ґрунтуються на підходах штучного інтелекту, розширить можливості здобувачів стосовно вибору індивідуальних освітніх траєкторій, самовизначення в особистісному розвитку та формуванні і досягненні кар’єрних цілей особи, це актуалізує медіасамоосвіту [4, с. 168].

На думку науковців, широкомасштабна інтеграція в освітній процес ІКТ, що забезпечить доступність до більш інформаційно ємного освітнього контенту, сприятиме розвитку як самостійності здобувачів освіти, так і їхніх природних задатків, обдарувань, життєвих інтересів. Це своєю чергою створить умови для реалізації принципу людиноцентризму та педагогічного закону зв’язку складності і самостійності в освіті (за яким вищий за складністю освітній рівень потребує прояву більшої самостійності в його опануванні). Здобувачі зможуть освоювати конкурентоспроможну освіту та водночас бути конкурентно самодостатніми, адаптивними і креативними. У такий спосіб формуватиметься ключова компетентність – здатність навчатися упродовж життя, яка вже зараз значно актуальніша порівняно з навченістю наперед, на все життя [4, с. 167–168].

За теорією видатних учених у сфері цифрової трансформації освіти і науки, моделювання, аналізу й управління соціально-економічними об’єктами та процесами, проєктного менеджменту В. Бикова й О. Бузова, цілі навчання докорінно змінилися. Як зазначають автори, “нині це щось більше, ніж просто знання і нові можливості. Новою валютою (цінністю) стали навички (skills) або компетентності. Ми не можемо придбати так звані “соціальні навички” (soft skills), просто переглядаючи відео і беручи участь у вікторинах. Нова парадигма цифрового навчання вимагає перегляду традиційних підходів” [5, с. 13].

Підбиваючи підсумок вищезазначеного, слід підкреслити, що виклики сучасності, породжувані діджиталізацією, – це стратегічна мета впровадження перспективних ІКТ в усі сфери діяльності людини. І перш за все це має бути система освіти, адже це – фундаментальна вимога і виклик сьогодення, найпотужніший потенціал забезпечення якісної освітньої діяльності, набуття цифрової грамотності особистості тощо.

Слід наголосити, що цифрова трансформація вищої освіти перебуває нині на порозі величезних перетворень, які зумовлені подальшою інтеграцією нових технологій в освітній процес, забезпечуючи принципово новий формат освітнього середовища, що гарантуватиме зручні, корисні й якісно побудовані платформи й сервіси, сприяючи формуванню ключових компетентностей майбутніх учителів, так необхідних у цифровому світі.

Дійсно, діджиталізація освіти має як позитивні, так і негативні аспекти. Так, в умовах діджиталізації викладач може і повинен використовувати у своїй професійній діяльності різноманітні інтернет-технології, які підвищують ефективність освітнього процесу та сприяють покращенню підготовки висококваліфікованих фахівців. Серед таких інтернет-технологій: соціальні мережі, вебсайти, персональні блоги, онлайн-матеріали, групові чати, електронна пошта, освітні платформи та сервіси, мобільні додатки тощо, які відкривають викладачу доступ до надання різноманітних освітніх послуг, навчальної інформації, дистанційних курсів, олімпіад та конкурсів, бібліотек, текстових сховищ, інтерактивних енциклопедій та словників, онлайн-перекладачів, віртуальних музеїв та виставок, державних інформаційних ресурсів, пошукових систем та каталогів, енциклопедій та ін. [6, с. 38].

Підсумовуючи, зазначимо: аналіз науково-педагогічних джерел довів складність і багатоаспектність досліджуваного феномена. Інформаційно-комунікаційні технології спрямовані, перш за все, на розвиток та вдосконалення компетентностей майбутніх педагогів, надаючи їм конкурентних переваг: швидкості, тобто динамізму пізнавальної діяльності; мотивації (заохочення здобувачів вищої педагогічної освіти до самостійного пізнання нового); доступності інформації, що спрощує опанування процесу навчання; міждисциплінарного контенту. Тому діджитал-простір стає не просто простором передачі знань, а місцем розвитку людської активності, кардинальної особистісно професійної модернізації, розвитку професійних умінь, навичок, компетентностей у взаємодії з реаліями цифрового середовища, коли освітній процес стає більш персоналізованим і доступним, спрямованим на розкриття творчого потенціалу кожної особистості.

Слід підкреслити, за логікою дослідження ми наблизились до ширшого аспекту цієї проблеми. Йдеться про фактори впливу на ефективність використання цифрових інструментів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів.

Концептуальні засади формування цифрової компетентності майбутніх педагогів у процесі фахової підготовки вибудовувались на базі таких положень:

– мотиваційні структури у професійній підготовці фахівців (М. Вієвська, С. Дергун, М. Заброцький, Ю. Іванова, Л. Красовська, О. Леонтьєв, О. Литовченко, Л. Овсянецька, І. Русинка, В. Семиченко, Т. Чаусова, Л. Яременко);

– гуманізація професійної освіти (В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Рибалко, М. Романенко, О. Романовський, О. Рудницька, В. Солодков, В. Сухомлинський, А. Сущенко);

– особливості та функціонування особистісно орієнтованих технологій в освітньому процесі (В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, Є. Бондаревська, І. Зязюн, С. Калашнікова, О. Пехота, В. Семиченко, Т. Сущенко, І. Якиманська);

– реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері (В. Биков, О. Буров, А. Гуржій, Р. Гуревич, М. Жалдак, В. Кравченко, М. Лещенко, С. Литвинова, О. Овчарук, В. Олійник, О. Пінчук, О. Спирін, Л. Тимчук, М. Шишкіна);

– теоретико-методичні засади професійно-педагогічної комунікації (С. Амеліна, І. Бех, Н. Волкова, В. Гриньова, І. Зязюн, С. Кожушко, А. Курінна, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сластьонін, Т. Яценко).

Наведені міркування й теоретично-концептуальні резюме дають змогу узагальнити вищевикреслені підходи і навести авторське бачення *впливу організаційно-педагогічних умов на ефективність використання цифрових інструментів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів*, зокрема: сукупність стійких мотивів у майбутніх учителів, що виражають спрямованість особистості до опанування цифрової компетентності, проєктування цифрового освітнього середовища через упровадження ІКТ, спрямованого на успішне розв'язання професійних ситуацій і завдань із високою продуктивністю, організація оптимальної комунікативної взаємодії усіх учасників освітнього процесу на суб'єкт-суб'єктних засадах у діджитал-просторі.

1. Сукупність стійких мотивів у майбутніх учителів, що виражають спрямованість особистості до опанування цифрової компетентності.

Мотиваційний складник є тією домінантою в структурі цифрової компетентності майбутніх учителів, що забезпечуватиме нехаотичну активність особистості педагога, концентруватиме всі її сили й засоби для розв'язання пріоритетних завдань.

Така домінанта, на думку відомого психолога І. Русинки, “має стати центром тяжіння всіх мислимих і немислимих сил людини, поглинати ці сили, розкручувати, неначе центрифуга, всю “начинку” психічного, перемелювати його зміст, лити, як справжній сталевар, утворювати місиво в потрібній тільки їй одній формі” [7, с. 50].

Аналіз наукової літератури засвідчив, що дослідники проблем мотивації трактують поняття “мотивація”, як складне системне утворення, структурні компоненти якого виникають на перетині різноманітних системних проєкцій [8, с. 86], один із показників навчально-пізнавальної діяльності, бажання набутти певну професію зумовлює вмотивоване, свідоме ставлення до навчання, тобто наявність особистісного смислу в набутті знань [9, с. 35].

Ідеться про спрямованість майбутнього педагога, його установки, певні вчинки, які потім переходять у характер, закріплюючись у вигляді властивостей особистості. Наявність інтересу до подолання “цифрового розриву”, використання дистанційних освітніх технологій на базі електронних платформ, впровадження комп'ютерних ігрових технологій, мобільних додатків, електронного документообігу, хмарних технологій навчання та ін. стимулює розвиток здібностей, інтерес, зумовлюючи звичку до системної праці, наполегливості в досягненні цілей, впевненості в собі, твердості, рішучості.

За умов такої мотивації дії людини спрямовані на досягнення конструктивних, позитивних результатів, зумовлюючи особистісну активність. Коли ми надихаємося ідеєю про оволодіння новими вміннями та приймаємо рішення їх набутти, із цього і починається реалізація принципу “lifelong learning” (це має бути особисте рішення людини).

Підсумовуючи, зазначимо: мотиваційна сфера є рушійною силою людської поведінки, зумовлюючи її спрямованість, діяльність, характер, емоції, вершинність та установки і впливає практично на всі психологічні процеси, за наявності доволі збалансованої системи мотивації, необхідних мотиваційних інструментів та методів, які є базою для стимулюючих методів, вона стане ідеальною потребою вищого рівня й визначає центральний вектор особистості.

2. Проєктування цифрового освітнього середовища через упровадження ІКТ, спрямованого на успішне розв'язання професійних ситуацій і завдань із високою продуктивністю.

Продуктивність процесу формування цифрової компетентності майбутніх педагогів, перш за все, залежить від створення/розширення інтерактивного цифрового середовища розвивального характеру, оптимальної стратегії взаємодії, зумовлюючи успіх їх професійної підготовки загалом.

Ідеться про побудову цифрового розвивального середовища через упровадження інноваційних ІКТ, спрямованого на успішне вирішення професійних ситуацій і завдань майбутніми учителями крізь призму викликів діджиталізованого суспільства. Ґрунтовний аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу виявити, що індикаторами ефективного цифрового середовища розвивального характеру є стимулювання до наполегливого опанування цифрових знань, умінь і компетентностей майбутніми педагогами, формування в них глибоких знань, культури та рівня високого професіоналізму, надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії кожному студенту, забезпечення автоматизації основних процесів діяльності – відповідний інтернет-ресурс для мережевого онлайн-контакту в інтерактивному режимі здобувачів і викладачів, вміння використовувати цифрові технології для вирішення власних життєвих проблем, для свого професійного та особистого розвитку будь-де, будь-коли протягом життя, побудова освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу.

Отже, на цій основі формується принципово нова якість професійної підготовки мобільно-інформованої освітянської еліти із внесенням безумовних змін у цей процес, ціннісно-смысловим вектором якої постає розвивальна (стимулююча) дія компетентісно орієнтованого педагогічного процесу на засадах розвитку випереджального мислення, формування у студентів стійкої позитивної мотивації до опанування цифрової грамотності, створення атмосфери дослідницько-пізнавальної співпраці через генеративне навчання, стимулювання інтересу до самовідкриттів, розвиток умінь експериментальним шляхом через застосування ІКТ знаходити відповіді на складні професійні питання з орієнтацією на продуктивне досягнення результату.

3. Організація оптимальної комунікативної взаємодії усіх учасників освітнього процесу на суб'єкт-суб'єктних засадах у діджитал-просторі.

У пошуках вирішення проблеми ми виходили з того, що будь-яке завдання, яке розв'язується спільно усіма учасниками освітнього процесу, доцільно розглядати крізь призму партнерської, комунікативної взаємодії, спрямованої на встановлення сприятливого психологічного клімату, продуктивної співпраці, обмін ідеями, судженнями, переживаннями на засадах етично орієнтованої педагогіки в сучасному діджитал-просторі. Такий підхід зумовлений тим, що комунікативна, діалогічна взаємодія, суб'єкт-суб'єктне спілкування дає змогу успішно реалізовувати комплекс заходів із цілеспрямованого формування цифрової компетентності майбутніх учителів у фаховій підготовці, зокрема з використанням можливостей цифрових технологій.

Так, за теорією І. Беха, "провідна детермінанта всієї системи психічних процесів, станів, властивостей людини, спілкування, виявляється основним засобом, за допомогою якого здійснюються виховні впливи на особистість, за необхідності відбувається оптимізація та корекція її психологічного змісту <...> якщо педагог глибоко розуміє особистість, вибудовує гармонійні відносини, у своїй поведінці керується не психологічним насиллям, а переконливою регуляцією (комунікацією), то таке міжособистісне спілкування належить до діалогічного типу, який є вищим рівнем, оптимальним щодо організації, і має максимальний розвивальний, виховний і творчий потенціал, на ньому й мусить ґрунтуватися особистісно орієнтований виховний процес" [10, с. 251].

Таким чином, наведені аргументи уможливають формування цифрової компетентності майбутніх педагогів у фаховій підготовці через культивування в них інтелігентно-емоційних орієнтирів, забезпечення цілісності самовираження, створення оптимального емоційного підґрунтя, чуттєвої основи контакту між усіма учасниками освітнього процесу, виховання у студентів ціннісного ставлення до людини як найвищої цінності, активізацію творчих ресурсів кожної особистості, умінь застосовувати інфокомунікаційні технології, здатності до самотрансценденції, самосовершенства та самореалізації.

Висновки і пропозиції. Отже, на основі аналізу широкого кола джерел і наукових праць із досліджуваної проблеми домінантою в їх концептуальному осмисленні визначено те, що діджиталізація стала рушійною силою, фундаментальною вимогою і викликом сьогодення, зумовивши системні трансформаційні зміни абсолютно в усіх сферах суспільного життя. Особливого значення набуває питання переорієнтації сучасного педагога на глибоке усвідомлення ним нових, конкурентно орієнтованих вимог до його професійної діяльності: готовності до максимального використання цифрових інструментів, які підвищують ефективність освітнього процесу, впровадження дистанційних освітніх інновацій на основі нових можливостей цифрових технологій, опанування нових методів викладання, створення діджитал-простору – середовища з потужним потенціалом забезпечення освітньої діяльності особистості.

Визначено, що успішне формування цифрової компетентності майбутніх учителів може бути ефективним за реалізації організаційно-педагогічних умов, зокрема: сукупності стійких мотивів у майбутніх учителів, що виражають спрямованість особистості до опанування цифрової компетентності, проєктування цифрового освітнього середовища через впровадження ІКТ, спрямованого на успішне розв'язання професійних ситуацій і завдань із високою продуктивністю, організації оптимальної комунікативної взаємодії усіх учасників освітнього процесу на суб'єкт-суб'єктних засадах у діджитал-просторі.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в узагальненні й систематизації поглядів науковців на проблему діджиталізації сучасної вищої освіти у вимірах зарубіжної думки.

Використана література:

1. Цифрові трансформації в Україні: чи відповідають вітчизняні інституційні умови зовнішнім викликам та європейському порядку денному? Чернівці : Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень, 2020. 76 с. URL: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf (дата звернення: 12.08.2022).
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. *Офіційний вебсайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 05.08.2022).
3. Policy brief: education during COVID-19 and beyond. August 2020. United Nations. URL: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf (дата звернення: 02.08.2022).
4. Теоретико-методологічні засади інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України : монографія / В. Ю. Биков, О. Ю. Буров, А. М. Гуржій, М. І. Жалдак, М. П. Лещенко, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий, В. В. Олійник, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна / наук. ред. В. Ю. Биков, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий. Київ : Компрінт, 2019. 214 с.
5. Биков В. Ю., Буров О. Ю. Цифрове навчальне середовище: нові технології та вимоги до здобувачів знань. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2020. Вип. 55. С. 11–22.

6. Марковець О. С. Використання інтернет-ресурсів та цифрових технологій у професійній діяльності педагога. *Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті* : зб. матеріалів II Міжн. наук.-практ. конф. в рамках Міжнародного освітнього форуму "Цифрова трансформація освіти". Рівне : РОІППО, 2020. С. 38–40.
7. Русинка І. Психологія : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2011. 407 с.
8. Чаусова Т. Мотивація навчальної діяльності як технологія навчання в системі післядипломної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*. 2013. № 1. С. 83–86.
9. Іванова Ю. Мотивація як чинник успішного формування навчально-пізнавальної діяльності учнів. *Післядипломна освіта в Україні*. 2016. № 1. С. 34–37.
10. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.

References:

1. Cyfrowi transformacji v Ukraini: chy vidpovidajutj vitchyznani instytucijni umovy zovnishnim vyklykam ta jevropejskomu porjadku dennomu? (2020). [Digital transformations in Ukraine: do domestic institutional conditions meet external challenges and the European agenda?]. URL: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Research_DT_PF_WG2_ua-1.pdf (data zvernennia: 12.08.2022) [in Ukrainian].
2. Pro skhvalennja Koncepicii rozvytku cyfrovoi ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennja planu zakhodiv shhodo jiji realizaciji : Rozporjadzhennja Kabinetu ministriv Ukrainy vid 17 sichnja 2018 r. № 67-r (2018). [On the approval of the Concept for the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020 and the Approval of the Action Plan for its Implementation : Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 17, 2018. No. 67-r]. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text> (data zvernennia: 05.08.2022) [in Ukrainian].
3. Policy brief: education during COVID-19 and beyond. August 2020. United Nations. URL: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf (data zvernennia: 02.08.2022).
4. Teoretyko-metodologichni zasady informatyzaciji osvity ta praktychna realizacija informacijno-komunikacijnykh tekhnologij v osvithnij sferi Ukrainy : monohrafija (2019) / V. Yu. Bykov, O. Yu. Burov, A. M. Gurzhii, M. I. Zhaldak, M. P. Leshchenko, S. G. Lytvynova, V. I. Lugovoi, V. V. Oliinyk, O. M. Spirin, M. P. Shishkina / Sci. ed. V. Yu. Bykov, S. G. Litvynova, V. I. Lugovii. 214 p. [in Ukrainian].
5. Bykov V. Yu., Burov O. Yu. (2020). Cyfrove navchaljne seredovyshhe: novi tekhnologiji ta vymoghy do zdobuvachiv znanj [Digital learning environment: new technologies and requirements for knowledge seekers]. Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems. No. 55, pp. 11–22 [in Ukrainian].
6. Markovets O. S. (2020). Vykorystannja internet-resursiv ta cyfrovykh tekhnologij u profesijnij dijalnosti pedagogha [The use of Internet resources and digital technologies in the professional activity of a teacher]. Modern trends in the development of information and communication technologies in education: coll. materials of the II International science and practice conf. within the framework of the International Educational Forum "Digital Transformation of Education". Rivne : ROIPPO, pp. 38–40 [in Ukrainian].
7. Rusinka I. (2011). Psykholohija [Psychology]. Kyiv : Znannya, 407 p. [in Ukrainian].
8. Chausova T. (2013). Motyvacija navchaljnoji dijalnosti jak tekhnologija navchannja v systemi pisljadyplomnoji osvity [Motivation of educational activity as a learning technology in the postgraduate education system]. *Postgraduate education in Ukraine*, no. 1, pp. 83–86 [in Ukrainian].
9. Ivanova Yu. (2016). Motyvacija jak chynnyk uspishnogho formuvannja navchaljno-piznavaljnoji dijalnosti uchniv [Motivation as a factor in the successful formation of students' educational and cognitive activities]. *Postgraduate education in Ukraine*, no. 1, pp. 34–37 [in Ukrainian].
10. Beh I. D. (2008). Vychovannja osobystosti [Raising an individual]. Kyiv : Lybid, 848 p. [in Ukrainian].

Sushchenko L., Andryushchenko O., Sushchenko P. Digital Transformation of Higher Education Institutions in the Context of Digitalization of Society: Challenges and Prospects

The article reveals and scientifically substantiates the theoretical foundations of the process of digital transformation of higher education institutions in the context of digitalization society, what it the reorientation of the modern teacher to the deep awareness of new, competitively oriented requirement for his professional activity: readiness for maximum use of digital tools, which increases the effectiveness of the educational process; implementation of remote educational innovations based on new opportunities digital technologies; mastering new teaching methods; creation digital space – climate with powerful potential for providing educational activities of the individual. Development of digital literacy of the society states identified as one of the priority tasks on the way to accelerated development of the digital economy, and digital competence is one of the dominative for almost every modern person to be successful in competitively oriented life creation and self-realization in the digital society. One of the challenges of the digitalized society is the readiness of the modern teacher to the digital transformation of the education process successfully and systematically applying high-tech achievement in professional activity.

It is proved that information and communication technologies are aimed, first of all, for the development and improvement of the competences of future teachers, giving them competitive advantages: speed, namely, the dynamism of the cognitive activities, motivation (encouraging applicants for higher pedagogical education to independent mastering knowledge of the new); availability of information, which simplifies mastering the learning process; interdisciplinary content.

Determined: successful formation of digital competence of future teachers can be effective in the implementation of organizational and pedagogical conditions, in particular: a set of stable motives in future teachers that express the orientation of the individual to master the digital competence; designing a digital educational environment through implementation of ICT, which is aimed at the successful solution of professional situation and tasks with high productivity; organization of optimal communicative interaction of all participant in the educational process on the subject-subject principles in the digital space.

Key words: digital transformation, digitalization, digital competence, future teachers, digitalized society.